

Олійник Д.О., аспірант кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

МИТНІ І КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ: СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ

Державна фіскальна служба України здійснює реформування митних органів та активно впроваджує систему управління ризиками у державній митній справі (ризик- менеджмент).

На сьогодні ризик-менеджмент в основному застосовується митними органами при здійсненні митних процедур з метою визначення форм та обсягів митного контролю. Існуюча технологія аналізу, оцінювання й управління митними ризиками при переміщенні товарів, транспортних засобів через митний кордон України, першочергово

спрямована на автоматизоване визначення із загального потоку окремих груп товарів, транспортних засобів, документів та осіб, операції з якими чи поведінка яких, виглядають підозрілими і свідчать про високу вірогідність порушення митних правил. Автоматизована система управління ризиками забезпечує організацію ефективного митного контролю, покращує можливості митних органів щодо виявлення, прогнозування та запобігання вчиненню митних правопорушень і злочинів у митній сфері. На підставі аналізу й оцінювання митних ризиків посадові особи митниць і митних постів приймають управлінські рішення та вживають контрольні й превентивні заходи в межах своїх службових повноважень. А тому, від правильної оцінки характеру та ступеня небезпеки митних ризиків значною мірою залежить ефективність діяльності митних органів вцілому. Між тим, ризики, що виникають в управлінні митними органами та у службовій діяльності посадових осіб митниць і митних постів (корупційні ризики) залишаються недостатньо дослідженими у державній митній справі та кримінології. Водночас, саме управлінська і службова діяльність посадових осіб митних органів на різних етапах митного процесу виступає джерелом підвищеного ризику вчинення ними корупційних правопорушень і злочинів.

З огляду на тісний взаємозв'язок митних і корупційних ризиків необхідно розібратися з їх правовою природою та співвідношенням цих понять.

На наш погляд, митні ризики виконують роль передумов для формування корупційних практик посадових осіб митниць і митних постів. Відповідно до ст. 361 Митного кодексу України під митним ризиком розуміється ймовірність недотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи. У зазначених різновидів ризиків неоднакові ***джерела виникнення, об'єкти і суб'єкти групи ризику, сфери прояву та характер імовірних наслідків.***

Джерелами виникнення митних ризиків виступають: сумнівні зовнішньоекономічні операції, пов'язані із документальним оформленням і переміщенням через митний кордон товарів та транспортних засобів комерційного призначення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності; діяльність, пов'язана із переміщенням громадянами через

митний кордон товарів некомерційного призначення, а також ліцензована підприємницька діяльність у галузі митної справи.

Відповідно до ст. 362 Митного кодексу України **об'єктами**, що належать до групи митного ризику виступають характеристики товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України; характер зовнішньоекономічної операції і характеристика суб'єктів, які беруть участь у зовнішньоекономічних операціях. Сюди також можна віднести супроводжувальні документи на імпортно - експортні операції та транзитні переміщення товарів і транспортних засобів.

До суб'єктів групи ризику щодо порушення законодавства у сфері державної митної справи належать громадяни, які переміщують через митний кордон товари для особистих потреб, не пов'язаних із здійсненням підприємницької діяльності; суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності; особи, які здійснюють підприємницьку діяльність у галузі митної справи (митні брокери, митні перевізники, власники складів тимчасового зберігання, власники митних ліцензійних складів, вантажних митних комплексів, автопортів, автотерміналів, магазину безмитної торгівлі та інших об'єктів).

Сферами прояву митних ризиків виступають різні види митного режиму (імпорт, реімпорт, експорт, реекспорт, транзит, тимчасове ввезення або вивезення, митний склад, спеціальна митна зона, магазин безмитної торгівлі, переробка на митній території України, переробка за межами митної території України, знищення або руйнування, відмова на користь держави).

Окрім цього, митні ризики існують на різних етапах митного процесу: на підготовчій стадії до переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України, що містить небезпеку недоставляння товарів до митного кордону (пункту пропуску) та від пункту пропуску до митниці призначення; під час проходження митного контролю та оформлення, а також при оподаткуванні та справлянні митних платежів.

За характером ймовірних наслідків прояви митних ризиків призводять до високо вірогідного вчинення різних видів адміністративних порушень митних правил та господарських злочинів.

Джерелами корупційних ризиків є державна політика у сфері державної митної справи; митне законодавство; недосконалі технології митного контролю; незаконні управлінські рішення органів доходів і зборів; неправомірна поведінка посадових осіб митниць і митних постів.

Об'єктами аналізу корупційних ризиків у державній митній справі виступають нормативно-правове забезпечення з питань організації й управління діяльністю митних органів; кадрова політика державної фіскальної служби України в митних органах; оціночні показники діяльності структурних підрозділів і посадових осіб митниці (митних постів); статистичний обік та звітність про виявлені митні правопорушення та накладені штрафні санкції; результати постаудиту правильності митного оформлення товарів, що дозволяють виявити приховані від обліку митні правопорушення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Суб'єктами, службова діяльність яких містить небезпеку вчинення корупційних правопорушень і злочинів виступають: посадові особи митниць і митних постів; службові особи структурних підрозділів територіальних органів доходів і зборів, що забезпечують виконання спеціальних повноважень, зокрема пов'язаних із внутрішньою безпекою та запобіганням проявам корупції, а також боротьбою з економічною злочинністю та контрабандою; службові особи центрального апарату (департаментів), що здійснюють управлінські і контрольно-перевірочні повноваження.

За сферами прояву корупційні ризики у державній митній справі найбільш поширені за такими напрямками діяльності митних органів як: здійснення процедур митного контролю та митного оформлення товарів; визначення митної вартості товарів та їх класифікації; боротьба з контрабандою та порушенням митних правил; організація роботи з адміністрування митних платежів; недопущення переміщення товарів, на які встановлені заборони та обмеження; аналізу та управління митними ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю; здійснення контрольно-перевірочної роботи.

За характером ймовірних наслідків прояви корупційних ризиків призводять до високо вірогідного вчинення різних видів

корупційних правопорушень, правопорушень, пов'язаних з корупцією та корупційних злочинів.

Отже, корупційні ризики на відміну від митних, мають ширшу сферу дії і супроводжують не тільки діяльність із митного адміністрування, але й контрольно-перевірочну діяльність органів доходів та зборів за законністю та ефективністю надання митних послуг суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності та громадянам, а також виконання спеціальних повноважень по виявленню, запобіганню і припиненню митних правопорушень і господарських злочинів у митній сфері, протидії проявам корупції у службовій діяльності посадових осіб митних органів.